

A BATALLA DE RANDE

Por: Eva Rodríguez

Ultimamente o tesouro de Rande anda de novo en boca de todos, tanto da xente do Morrazo como dos medios de comunicación. Seguramente o motivo sexan os cazadores de tesouros, que hoxe aparecen por todas partes equipados coas técnicas máis modernas. A proba está no John Lethbrige, buque que a mediados do pasado mes de xullo tivo que marchar do porto de Vigo sen conseguir o seu obxectivo, arrancar das profundidades do Atlántico 5000 toneladas de chumbo, afundidas cun cargueiro francés a 20 millas das illas Cíes.

O tesouro de Rande ten unha longa historia, pois antes de que Jules Verne o fixese universal na novela "Vinte mil leguas de viaxe submarina" xa andaban na súa procura varios aventureiros. Para darnos unha idea debemos saber que entre os anos 1720 e 1750 houbo vinte compañías probando sorte na ría de Vigo e que os nomes máis coñecidos

foron o español Juan Antonio Rivero que sacou do mar arredor de 200.000 pezas de prata, o inglés William Evans que atopou no ano 1772 varios cofres tamén cheos de prata. O capitán Bron traballou na Ría cun barco chamado Enterprise, aló polo 1825, e marchou sen que ninguén soubese as riquezas que levaba. O norteamericano John Potter que xunto cun

grupo de submarinistas fixo unha campaña comezada no ano 1955 no estreito de Rande e rematada, despois de 4 anos, buscando nos arredores das Cíes o Santo Cristo de Maracaibo, non tivo éxito na súa busca, pero algúns habitantes de Moaña lémbbrano con moito cariño por outras razóns.

Aínda así hai quen pensa que no fondo da enseada de San Simón están varios galeóns cargados de ouro e prata, agardando para que alguén vaia por eles.

Por todo isto eu penso que sería interesante falar un pouco da Batalla Naval de Rande, batalla que se desenvolveu os días 22 e 23 de outubro de 1702, loxicamente na Ría de Vigo, co estreito de Rande ao fondo e que tivo unha enorme significación simbólica porque foi o comezo da Guerra de Sucesión Española, ademais de ser a causante deste misterioso tesouro.

Non é a miña intención contar polo miúdo todos os detalles desta gran contenda, pero intentarei facer un resumo o máis claro posible do que alí pasou e como se chegou a semellante situación.

Pois ben, no ano 1700 reinaba en España Carlos II, o último rei dos Austrias no trono español. Este rei non tiña descendencia, era un enfermo mental e deixou un testamento no que manifestaba o seu desexo de ser sucedido por un Borbón. Está claro que Luis XIV de Francia, o Rei Sol, aceptou o encargo con gran présa e inmediatamente instruíu ao seu neto, Felipe de Anjou, para que ocupase o trono de España. Pero as cousas non eran tan doadas como parecían xa que o Emperador de Austria tiña preparado ao seu fillo, o arquiduque Carlos, para que fose o futuro Carlos III de España, ao mesmo tempo Inglaterra desconfiaba do poder que xa tiña España e que aumentaría coa alianza francesa.

ADMIRAL SIR GEORGE ROKE
(From W. Hill's engraving of the painting by M. Dahl)

Nestas circunstancias morre, o 1 de novembro de 1700, Carlos II, sendo coroado como rei de España Felipe de Anjou, o 24 do mesmo mes, e que pasou a ser o primeiro monarca español da casa dos Borbóns, Felipe V. Entón a alianza calvinista formada por Inglaterra, Holanda e Austria, declaroulle a guerra aos Borbóns franceses enviando unha

COLABORA:

DIPUTACION DE PONTEVEDRA

inmensa frota naval con 54 navíos de guerra ao mando do almirante inglés George Rooke e 100 transportes de infantaría e cabalería ao mando do xeneral inglés James Butler, duque de Ormond, para que atacasen España.

Chegado este punto non podo menos que lembrar un dito que reza así: “Unha guerra é unha loita entre homes que non se coñecen, pero que se matan, para proveito doutros que si se coñecen, pero que non se matan”.

Sen máis comentarios volvamos á Guerra de Sucesión. A principios de setembro de 1702, o conde de Fernán Núñez recibe o aviso de que unha enorme frota hostil estaba dobrando o cabo de San Vicente en Portugal para atacar o porto de Cádiz. Rapidamente dispuxo os seus navíos como defensa e fíxoo con tanta eficacia que ao terceiro día do combate catro barcos da escuadra anglo-holandesa afundiron con máis de 2.000 homes a bordo. Vendo este desastre o duque de Ormond desembarcou as súas tropas nos portos de Santa María e de San Fernando, para continuar o combate por terras andaluzas, mais a derrota foi tan estrepitosa que cando o 28 de setembro regresou aos barcos, faltaban arredor de 1000 soldados que perderan a vida nos campos de Xibraltar.

Ao día seguinte o almirante Rooke ordenou a retirada.

Con moitas baixas e a moral polo chan dirixiuse cara a un porto amigo, a cidade de Lagos en Portugal. Alí reparou os danos, sandou os feridos, cargou provisións e soubo do paradoiro da frota de Nova España na Ría de Vigo.

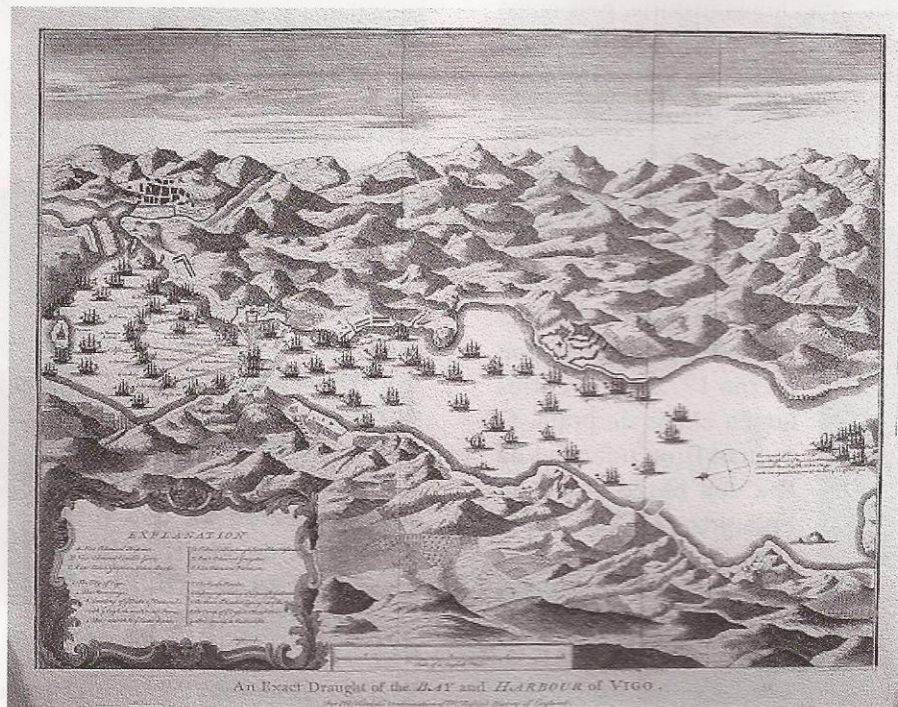
Agora volvamos a Vigo. As cousas aquí eran ben distintas. Chegara a Frota da Prata desde América con dezaseis galeóns españois cargados de riquezas, escoltados pola escuadra francesa e afanábanse en reunir todos os carros do país (máis de 1500) para trasladar o ouro e a prata ata Madrid, onde estaba a Corte. Ademais tiñan que recoller todos os víveres posibles para alimentar a tanta xente como chegara. Había pois unha actividade frenética.

Debemos lembrar que a frota de Nova España levaba no porto de Veracruz (México) case tres anos. Normalmente os

envíos desde América chegaban anualmente ata o porto de Cádiz, pero por diferentes razóns o almirante español Manuel Tejada esperara tres anos sen mandar ningún cargamento. Como podemos supoñer en todo este tempo os galeóns españois almacenaron ouro, prata, xoias, madeiras, coiros e todas as riquezas que os indíxenas debían pagar como tributo ao rei de España. Para poder almacenar máis, Tejada mandou desaloxar os canóns, a munición e todo tipo de material bélico dos galeóns, así que cando quixo regresar a España atopouse cun problema: só tres eran barcos de guerra, o botín era inmenso (máis de 5.000 millóns de euros actuais), os piratas mariños eran moitos e as súas naves estaban sen protección. Cando máis preocupado estaba recibiu a boa nova de que a armada francesa, mandada polo almirante Château-Renault, o escoltaría durante a travesía de regreso.

Hai que lembrar que Luis XIV, rei francés, tiña ao neto no trono español. Deste xeito, dezanove galeóns españois saíron de Veracruz o 11 de xuño cara á Habana, de onde levantaron áncoras escoltados por 34 barcos franceses o 24 de xullo para chegar todos xuntos ao porto de Vigo o 22 de setembro.

E a partir dese intre podemos entrar directamente na Batalla de Rande e ao mesmo tempo no

tesouro deste nome.

Sábese con certeza que o 3 de outubro chegou a Vigo o aviso de que a escuadra anglo-holandesa navegaba cara ao norte e que o 21 do mesmo mes chegaron a Lugo os carros cargados coas mercancías dos galeóns. Polo tanto, é moi posible que só quedasen a bordo aquelas máis difíciles de transportar, como tabaco, madeiras preciosas ou algunhas caixas de prata que pertencían aos comerciantes vigueses.

Despois de descargar e para protexerse, a Frota da Prata navegou ata o remate da Ría, ancorando os galeóns na enseada de San Simón e formando os barcos franceses unha barreira na zona interior do estreito de Rande. Xa naquel momento o vicerrei de Galicia, Príncipe de Barbanzón, advertiu do perigo da manobra e da pouca defensa que tiñan neste lugar.

Varios días despois deste feito á escuadra de Rooke engadiuse a de Shovell que estaba no Cantábrico e o domingo, 22 de outubro, entraron na Ría de Vigo sen ningunha dificultade. Un pescador que os viu pasar anotou ata 189 buques de bandeira descoñecida e o párroco de Alcabre escribiu que seguramente pasaban de 140 navíos. Ao divisar a posición dos barcos franceses, os ingleses mandaron por diante as súas naves máis pequenas como recoñecemento, deixando que os bombardeiros e os barcos grandes marchasen detrás por se fosen necesarios.

Sendo aínda de noite os soldados anglo-holandeses, mandados por Ormond, desembarcaron en Teis e Moaña. Desde as baterías de Rande e Corbeiro disparaban sen moito éxito. Aínda así afundiron algúns botes, pero ás once da mañá había 2.500 soldados xa acampados en Teis e outros tantos no lado oposto. Pronto tomaron os fortes, pois aínda que se defenderon con gran valentía, as forzas do invasor eran moi superiores e foron derrotados rapidamente.

En canto se fixo de día, Rooke puxo en marcha os seus buques, facendo dous grupos de vintecinco. Por diante ía o buque inglés Torbay co encargo de romper a cadea que pechaba o estreito, acompañado doutras dúas naves. Por un cambio repentino do vento o Torbay encaixouse contra a barreira e sen poder saír aguantou a choiva de metralla que lle caía por todas partes. Ardendo e todo desfeito entrou na enseada, facendo camiño para os que viñan detrás, o holandés Zeven Provinciën e o inglés Somerset no que ía Rooke.

Como os fortes de Rande e Corbeiro xa eran do inimigo, Château-Renault atopouse con que os galeóns estaban sendo atacados ao mesmo tempo por babor e por estribor e que dentro da baía había xa máis navíos invasores que franco-españóis, a batalla era totalmente desproporcionada. O Torbay converteuse nunha xigantesca facha que prendeu na vela

maior do Berwick. A fragata francesa Favorit estoupou lanzando a súa carga de follas de tabaco contra os buques que estaban ao lado. En pouco tempo os estoupidos lanzaron metralla, estelas, canóns e cadeas contra amigos e inimigos, convertendo aquel espazo nun verdadeiro inferno.

Os navíos holandeses, máis grandes e con máis canóns, romperon totalmene a protección gala, bombardeando sen problemas aos barcos franceses que eran incapaces de defenderse.

Cando se viron perdidos, tanto o almirante Velasco como Château-Renault, mandaron queimar as naves que lles quedaban. Moitos soldados tiráronse ao mar tratando de salvarse agarrados aos restos dos mastros ou doutros madeiros, algúns ingleses procuraban recuperar as mercancías e morrían queimados no intento. Foi unha verdadeira carnicería. As baixas humanas contáronse por milleiros e se facemos referencia aos barcos perdidos por ambas bandas serían decenas deles. Plácido Feijoo, acaso

testemuña viva dos acontecementos, escribiu: “ Mirei as naves arder / vin volto en volcán o mar ... ” 30 de outubro a escuadra anglo-holandesa comeza o reembarco, facéndose á vela ao día seguinte. Pasaron fronte a Vigo cantando e tocando frautas para demostrar a súa vitoria, levando con eles todo o que de valor puideron remolcar. O 6 de novembro retírase a frota de Showell, despois de facer un troco de prisioneiros en Baiona.

Durante as manobras de saída o barco español Santo Cristo de Maracaibo, que levaban remolcado, afundiuse con toda a carga nos arredores das illas Cies.

Polo tanto, a Batalla de Rande foi o prólogo da Guerra de Sucesión na Península, guerra que rematou en xullo de 1715 coa capitulación de Mallorca. En España seguiu reinando Felipe V e perdemos as posesións de Italia, Flandes e Xibraltar en beneficio de Austria e Inglaterra.

